Adaptació lingüística i sociocultural de l'alumnat nouvingut a l'aula d'acollida de l'Institut Torredembarra

Resum del Treball de recerca de
Marta Velasco Osuna

A totes les terres, el sol surt a l'alba. (George Herbert)
L'únic estat estable és aquell en què tots els ciutadans són iguals davant la llei. (Aristòtil)

1. Presentació

Aquest treball de recerca l'he dut[1] a terme des de l'abril del 2010 fins al gener del 2011; però, de fet, puc dir que durant aquests mesos ha agafat forma de treball escrit, perquè el tema ja fa molt de temps que m'interessava. Així, amb una motivació fruit de l'educació que he rebut i també d'interessos

[1] *Si la Marta hagués pogut fer aquest resum, els temps verbals s'haurien adequat al temps d'aquesta publicació. Aquí, per exemple, no s'empraria la forma « he dut », sinó "vaig dur", ja que la primera forma s'adeia al temps de presentació del treball. No m'ha semblat oportú, però, tocar cap paraula en primera persona ja que així pot arribar als lectors de la manera més genuïna possible. M'he limitat a fer un petit extracte d'un extens, profund, acurat i excel·lent treball de recerca. Dedico aquest extracte a la memòria de la Marta i al seu jovial record.*
La tutora del treball.

propis, em vaig proposar d'aconseguir dos objectius: el primer era conèixer el funcionament d'una aula d'acollida, més concretament la del nostre centre; i el segon, comparar el marc legal en l'àmbit de la integració i de l'acollida amb la realitat actual de les aules.

El contacte amb la realitat va començar amb una roda de premsa a la qual vaig assistir a Tarragona, i també amb unes jornades de dos dies de durada a les quals vaig assistir a Girona. Aquests espais de formació em van servir per centrar les meves idees en l'àmbit dels joves nouvinguts, i en el de l'acolliment lingüístic i social dins dels centres educatius.

Per tal de conèixer el funcionament de l'aula he passat moltes estones amb la tutora de l'aula d'acollida i amb la tutora d'aquest treball; ambdues m'han cedit informació i han estat hores explicant-me l'organització de l'aula, la tasca del dia a dia, la tasca a llarg termini... ja que encara que sembli senzill, tot plegat necessita d'intervencions molt acurades.

El treball es divideix en tres grans parts, la primera podria ser considerada la part teòrica, i engloba el marc legal. En aquest apartat trobarem un buidatge de les lleis que afecten els immigrants i les llengües; són consideracions que s'han extret bàsicament de documents legals com la *Llei segons el Pacte Nacional per viure junts i juntes*, els *Plans integrals de Polítiques lingüístiques* i les *Instruccions d'inici de curs 2009-2010 i 2010-2011*

La segona part és el punt més dens, es tracta d'una explicació tan completa com m'ha estat possible del funcionament de l'aula d'acollida de l'IES Torredembarra. Hi explico com funciona l'aula d'acollida... també parlo sobre la implicació en l'aula d'acollida de la figura del company tutor, dels voluntaris per la llengua, dels padrins de lectura i del pas a l'aula ordinària. He fet un seguiment del funcionament de l'aula com si el meu treball fos el "d'una professora en pràctiques", i hi he fet classe.

Finalment, a la tercera part del treball, trobem la part més humana i social ja que vaig fer entrevistes i enquestes als alumnes, i ho vaig contrastar amb el que s'anomena Plans Educatius d'Entorn. L'àmbit personal dels alumnes ha estat, no cal dir-ho, l'apartat més emotiu, i més interessant alhora. A més de fer-los classe, he pogut parlar amb els nois i noies i aquí és on – potser sense saber-ho- volia arribar des d'un principi. Per això puc ben dir que, tot plegat, per mi, no té preu.

Per acabar, hi ha també conclusions generals i específiques. Personalment, penso que la clau del treball ha estat el bon repartiment del temps, i també una dedicació constant. I el que més espero és haver sabut transmetre, amb sensibilitat, tot allò que jo he après.

1. El marc legal

Per abordar una qüestió de tanta actualitat com és el tema de la immigració, primer cal fer una recerca de les lleis que marquen les autoritats pertinents per regular aquesta situació; i també cal llegir estudis expositius i argumentatius sobre la realitat actual.

El primer que m'ha cridat l'atenció és que internacionalment existeixen diferents models polítics per rebre els immigrants. A grans trets, però, podem parlar de tres models bàsics: el model **intercultural,** el **multicultural** i l'**assimilacionista**.

Catalunya, per a l'acolliment dels nouvinguts, ha optat per la interculturalitat; és a dir, per *una integració pacífica de diverses cultures en un sol territori, fruit de la immigració*. Aquest tipus de política es basa en la tolerància cap als costums de l'altre grup social, contràriament de les postures assimilacionistes, que correspondrien, per exemple, al model francès; i que suposen que els nouvinguts han d'anar deixant de banda, durant el pas de les generacions, la cultura d'origen i que han d'assimilar totalment la cultura del país que els rep.

Els models interculturals –com ho és també el de Canadà, per exemple- sovint reivindiquen el coneixement mutu, mitjançant els programes d'acollida, la difusió de la llengua pròpia i la convivència en un mateix espai. L'apropament dels dos o més grups culturals es dóna en pla d'igualtat; no es produeix, per tant, una aculturació del nouvingut, ja que es posen al seu servei els mitjans per aprendre a viure al país que l'adopta. La diversitat es veu com a sinònim de riquesa.

Cal distingir, a més "multiculturalitat" i "interculturalitat", la diferència és que en el primer cas hi ha diferents cultures, però no interactuen entre elles. Ambdós sistemes s'oposen al racisme i a les seves manifestacions, però en el cas multicultural, com és el cas anglès -molt evident a Londres, per exemple- és una convivència d'ètnies diferents més aviat repartides en barris.

Per això des del govern català s'intenten mesures que tot i preservar la convivència entre les diferents cultures no aboquin cap a la multiculturalitat, ni cap a l'assimilacionisme. Catalunya ha viscut durant la darrera dècada un procés de recepció de persones immigrants situades majoritàriament entre els 25-40 anys –edats inferiors a la mitjana de Catalunya– i amb majors taxes de natalitat que la població autòctona. Tot i aquest rejoveniment, els i les joves d'origen immigrant han estat, en bona part, socialment invisibles ja que participen en qualitat d'adults i adultes al mercat de treball i els seus fills i filles són infants emparats encara pel sistema escolar. Catalunya, com altres països, ha rebut doncs una quantitat significativa d'alumnes immigrants que s'incorporen als diferents nivells del sistema educatiu. Tot i que el darrer bienni sembla que hi hagi una recessió del fenomen migratori a causa de la crisi, el nombre d'alumnes s'ha incrementat constantment des de fa uns anys. Són alumnes que es poden incorporar a qualsevol etapa i nivell escolar.

El model català pauta prestar atenció educativa a l'alumnat de nacionalitat estrangera de nova incorporació, fent especial atenció a aquells alumnes que s'incorporen més tardanament al sistema educatiu (alumnes d'entre 12 i 16 anys que reben atenció en l'Educació secundària obligatòria). De les diferents formes d'actuar davant de l'escolarització dels immigrants, a Catalunya s'està contínuament progressant per arribar a la forma que es creu més encertada; dit a grans trets, s'aproximaria a la interculturalitat, però aquesta és la intenció, i no la realitat.

Fent aquest treball també he après que els centres educatius es regeixen per un seguit d'instruccions que cada any publica el Departament. Aquestes instruccions serveixen per organitzar el curs. Després de llegir els apartats corresponents a l'acollida d'alumnes d'origen estranger ens adonem que hi ha dos aspectes clau pels quals els centres han de vetllar especialment:

- L'escolarització inclusiva de l'alumnat, atenent des d'un plantejament global de centre les seves necessitats educatives i prioritzant, sempre que sigui possible i adequat, la màxima participació de tot l'alumnat en els entorns escolars ordinaris.
- L'ús de la llengua catalana com a llengua d'aprenentatge i de comunicació en les actuacions docents i administratives del centre. El català, com a eix vertebrador, s'ha d'articular de manera coherent amb l'ensenyament de les altres llengües i de la resta del currículum.

El projecte educatiu del centre acollidor ha de servir per potenciar una educació per a la cohesió social, basada en la llengua catalana com a instrument de comunicació en un context multilingüe. El reconeixement d'aquest context garanteix la igualtat d'oportunitats i el dret a la diferència de tot l'alumnat. Així, l'acollida i la integració de l'alumnat nouvingut o amb risc d'exclusió social comporten un conjunt sistemàtic d'actuacions que afavoreixin la plena incorporació de tothom a la vida i a la dinàmica ordinària del centre i del seu entorn.

Es considera nouvingut l'alumne/a que s'ha incorporat per primera vegada al sistema educatiu en els darrers vint-i-quatre mesos i, excepcionalment, en els darrers trenta-sis mesos si procedeix d'àmbits lingüístics i culturals molt allunyats del nostre.

En aquestes *Instruccions d'inici de curs* també es donen orientacions molt concretes pel que fa a "acollida i integració", "organització de les aules d'acollida", "adaptacions del currículum per a l'alumnat nouvingut", "avaluació de l'alumnat nouvingut" i "professorat tutor de l'aula d'acollida". Després de llegir i resumir aquestes instruccions la meva decepció fou bastant gran, perquè pensava que era impossible d'aplicar tot això. Tantes normes fan una mica de por, però durant el desenvolupament d'aquest treball m'he adonat que totes les tasques es duen a terme, i he pogut comprovar com es treballa a la nostra aula d'acollida. En els diferents apartats del punt 2 (l'Institut Torredembarra) aniré fent referència a aquestes instruccions per tal que ens adonem de la manera com s'apliquen durant el dia a dia, i també d'aquells aspectes que costen més d'aconseguir, enfront d'altres que s'assoleixen plenament.

A més de llegir les instruccions, també em vaig posar en contacte amb la inspectora Núria Rofes, inspectora de Llengua, intercultura i cohesió social, que és qui s'encarrega de les dotacions de les aules d'acollida. No vam tenir entrevistes directes però va respondre molt amablement tots els meus correus i em va cedir material a través de l'assessora LIC de Torredembarra. M'han semblat interessants, sobretot, les seves consideracions sobre les restriccions per a futures aules d'acollida, i que la intenció del departament és fer aules globals, de població, que vagin substituint les dels centres educatius, com ja s'ha fet a Reus o al Vendrell.

2. L'Institut Torredembarra

2.1. El Pla d'acollida

Com en tots els instituts, el *Pla d'acollida i integració* de l'IES Torredembarra és un document que recull les *actuacions que permetran la incorporació de tot l'alumnat, professorat i personal no docent a la vida i a la dinàmica ordinària del centre*. Aquest document parteix de les instruccions d'inici de curs, i en destaca –pel que fa a l'alumnat nouvingut o amb risc de marginació- els punts següents:

* *L'ús de la llengua catalana com a llengua d'aprenentatge i de comunicació en les actuacions docents i administratives del centre.*
* *L'escolarització integradora de tot l'alumnat.*
* *L'assoliment, per part de tot l'alumnat, d'un bon nivell de comprensió lectora, d'expressió oral i escrita, d'agilitat en el càlcul i en la resolució de problemes i d'autonomia d'aprenentatge.*

El centre ofereix, doncs, una resposta educativa coherent a partir d'una avaluació acurada de les necessitats de l'alumnat (socioafectives, pedagògiques, econòmiques...) i una planificació de recursos per garantir la igualtat d'oportunitats per tenir èxit escolar.

No existeix cap estudi recent que ens pugui oferir dades sobre la competència i l'ús de la llengua en la nostra zona escolar. Tanmateix, podem constatar una gran normalització -a nivell oral més que no pas escrit- entre la població originària de Torredembarra, mentre que molts dels habitants de les rodalies són de procedència forana. La franja social de l'entorn de l'institut és, doncs, de tipus mitjà i alt. Aquesta realitat s'adiu amb la de l'alumnat tot i que l'extracció social i la procedència dels alumnes són heterogènies. La majoria dels alumnes són de Torredembarra, però també en provenen d'Altafulla, de Creixell, de Salomó, de La Pobla, de la Riera de Gaià, de la Nou i de Roda de Berà. Una minoria de l'alumnat es podria encabir en una franja social popular; també hi ha un tant per cent, minoritari, d'alumnat nouvingut.

D'altra banda, el *Pla per a la Llengua i la Cohesió Social* diu també que la responsabilitat de l'acollida i de la integració escolar de tot l'alumnat –també de l'alumnat nouvingut a Catalunya- és, en primer lloc, del centre educatiu i de tots els professionals que hi treballen. L'increment i varietat

de llengües i cultures a les aules, al costat de l'enriquiment que suposa, planteja altres desafiaments no menys importants. En els darrers vint anys, els avenços aconseguits en la normalització de la cultura i la llengua catalanes han estat evidents i l'escola hi ha contribuït de manera decisiva. No obstant això, encara no s'ha aconseguit una plena normalització. I com que, en l'actual context de canvis socials accelerats que acabem de descriure, es fa encara més evident la fragilitat de la llengua catalana, es fa més necessari potenciar-la i consolidar-la com la llengua vehicular i de comunicació del nostre sistema educatiu, per tal de facilitar que esdevingui un dels principals elements de cohesió social.

És en aquest sentit que l'IES Torredembarra, en el seu *Pla d'acollida,* es planteja els objectius generals d'interculturalitat, llengua i cohesió social que es concreten, en primer lloc, en l'acolliment de l'alumnat nouvingut i en les tasques de l'aula d'acollida, després en el pas a l'aula ordinària; i, en darrera instància, en la implicació de tot el centre.

Sobre aquests tres eixos, doncs, -intercultura, llengua i cohesió social- s'incideix diàriament en les aules d'acollida, que fan de pont cap a la integració, per això vaig voler seguir d'aprop i personalment com és l'arribada d'un alumne nouvingut al centre. No va ser gens difícil ja que durant el mesos de maig i juny de 2010 es van incorporar a l'institut quatre alumnes nous. Explico l'experiència a l'apartat següent.

2.2. L'arribada

La meva intenció era saber com vivia un alumne nou la seva arribada al nostre institut, així que la tutora de l'aula d'acollida se'm va permetre assistir a la rebuda: en primer lloc formalitzen els papers a secretaria: estudis que ha fet al seu país, full d'empadronament per saber on viuen, full de dades familiars... Tot sembla senzill però no sempre és fàcil recollir la documentació; em va fer estrany, per exemple, que dos dels alumnes no tinguessin les mateixes vacunes que nosaltres i haguessin de demanar hora al CAP per vacunar-se abans de matricular-se definitivament.

El segon pas és donar-los dia i hora per tal que els rebi la tutora de l'aula d'acollida o la coordinadora LIC. Els alumnes sempre s' incorporen al centre un dia determinat, no com es feia anteriorment que es quedaven a classe el dia que arribaven i ningú no els tenia a punt els materials. Les persones responsables de rebre'ls, doncs, els expliquen com funciona tot, i

els fan una prova de coneixements de llengua i de matemàtiques. Segons el resultat d'aquestes proves, la tutora els fa un horari i la coordinadora LIC els busca un company tutor/a entre els companys de la classe ordinària.

Assistir a les proves inicials i a aquest procés d'arribada ha estat molt curiós, perquè quan feia Primària i ESO m'adonava que els alumnes de l'aula d'acollida entraven i sortien de la meva classe però no n'entenia el motiu ni el procediment, i ja tenia curiositat per saber què feien a l'aula d'acollida.

Així, en l'apartat següent aprofundiré en la tasca que es fa un cop l'alumne ja s'ha incorporat a l'institut.

2.3. L'aula d'acollida

La forma d'intervenció a l'aula d'acollida ve condicionada per la realitat dels alumnes i del seu entorn. Per tal que la metodologia sigui eficaç i s'obtinguin resultats de progrés -segons la professora de l'aula i el que consta en les memòries de cursos anteriors- l'IES Torredembarra té en compte les capacitats i les aptituds de cada alumne i "l'ubica" segons les seves necessitats; és a dir, se li assigna un grup classe, però se li fa un horari especial segons allò que pot fer millor, i assisteix més o menys hores a l'aula d'acollida. A mesura que els alumnes aprenen es podran anar incorporant a la seva l'aula ordinària.

El sistema de treball de l'aula, quant a la seva organització, està basat en una organització complexa, que comporta un coneixement molt complet de les possibilitats de cada alumne i un tractament individualitzat dels horaris i de les feines.

En funció dels resultats de les proves inicials, i d'altres factors, es prepara, a més d'un horari individual, uns materials adequats al seu nivell de treball. L'aula manté una estructura de treball marcada, amb una planificació horària trimestral que gira al voltant d'uns centres d'interès que són: "TARDOR" , "HIVERN" i "PRIMAVERA", encara que algunes setmanes, per motius extraordinaris, s'hagi de fer una planificació a banda (quan hi ha activitats extraescolars al centre, preparar temes de tutoria, etc.)

Són els alumnes els que van d'una activitat a l'altra, intercalant les hores que fan amb el seu grup classe -optatives, tutoria, educació física, desdoblaments, música i plàstica, etc.- i les que tenen a l'aula d'acollida.

D'aquesta manera la integració s'aconsegueix d'una forma progressiva (quant a les hores), sempre tenint en compte la preparació i les possibilitats que té l'alumne/a, per enfrontar-se a la classe ordinària cada trimestre.

La coordinadora LIC i la tutora de l'aula d'acollida elaboren una mena d'horari marc, pensat per a tot el curs -com si l'aula d'acollida fos un grup classe-, que engloba la majoria de matèries possibles. El pensen tenint en compte un buidatge dels alumnes que resten a l'AA cada hora del dia.

A partir d'aquest horari MARC o MODEL IDEAL, el van ajustant per compaginar-lo amb la disponibilitat de professorat. Així, amb els professors/es diguem-ne "externs" a l'aula es pacta una mica allò que hi faran segons les necessitats (la professora de religió, per exemple, hi fa classe de reforç de matemàtiques).

Per tal que quedi constància de la feina feta i per facilitar la tasca d'elaborar memòries i programacions, la tutora deixa setmanalment damunt de la taula del professor una graella buida, amb l'horari setmanal fotocopiat a mida DIN-A 3. Cada professora hi especifica a l'hora corresponent allò que han fet a classe (de matemàtiques, de plàstica, de lectura, de socials...) i així la tutora sap què ha fet cada alumne/a.

El conjunt de professors que intervenen en l'atenció educativa d'aquests alumnes constitueixen la Junta d'Avaluació de l'Aula d'Acollida. A més, el professorat que intervé majoritàriament, quant a nombre d'hores en aquesta aula, es distribueixen el seguiment i avaluació dels alumnes, i fan seguiment del seu procés d'incorporació a l'aula ordinària.

La tutora de l'aula assisteix posteriorment a les juntes d'avaluació ordinàries i hi porta la informació de cada alumne/a. Si les juntes se solapen i no hi pot assistir, aquesta tasca la fa la coordinadora LIC.

L'avaluació dels alumnes és individualitzada, parteix dels nivells inicials de cada alumne i dels objectius proposats, sense perdre mai de vista l'assoliment de les Competències bàsiques. De tot això se'n deixa constància en un Informe Trimestral. Cada alumne rep, doncs, al final de cada trimestre el butlletí oficial amb les notes de les matèries que cursa a l'aula ordinària, i un informe complementari elaborat per la tutora i les professores que li fan classe a l'aula d'acollida.

El professorat de l'aula ordinària que fa classe a l'alumne/a també elabora trimestralment, segons un sistema que el centre té informatitzat, els documents en què es deixa constància de l'evolució de cada alumne, anomenats PII (plans intensius individuals). Al final de curs, aquests PII s'imprimeixen i s'inclouen als expedients dels alumnes que es guarden a secretaria.

La tasca de l'aula és dinàmica, engrescadora, diferent a la d'una aula ordinària. Sembla més una classe de primària pels pòsters, treballs dels alumnes exposats, llibres, dossiers, materials... Hi ha cinc ordinadors (que no sempre funcionen), una impressora, un projector, una màquina de plastificar, molt material de plàstica... No em vaig poder estar de fer-hi fotos, i tot plegat em va animar a intentar fer-hi alguna classe.

2.4. Classe impartida a l'aula d'acollida de l'IES Torredembarra

Amb aquesta oportunitat que se'm va presentar és quan vaig veure veritablement quina era la realitat d'una aula que portava estudiant teòricament durant tota l'evolució del meu treball de recerca, i sobre la qual ja em pensava que ho sabia tot.

Primerament m'agradaria destacar la funció de la tutora de l'aula d'acollida, ja que considero que la feina dels i de les mestres és molt dura però si a més de les dificultats pròpies d'una aula ordinària afegim uns nens que tenen infinites dificultats socials o pedagògiques, com pot ser per exemple que no sàpiguen llegir o escriure, aquesta tasca pot resultar impossible. Fent una classe a l'aula d'acollida ho vaig poder comprovar en primera persona.

Els trets que m'agradaria destacar són els següents:

*En un primer moment hi va haver una falta completa i absoluta d'hàbits de comportament per part dels alumnes els quals jugaven entre si i dificultaven molt que es pogués fer classe. A més la tutora de l'aula acabava de tenir un nen, i també va ser el primer dia de la seva substituta. Suposo que tot plegat devia ser l'emoció de la novetat.

*Entre els alumnes als quals vaig impartir la classe hi havia dues noies que no sabien llegir ni escriure –vull dir que tampoc no en saben en la seva llengua berber, ja que és una llengua que no s'escriu-, i comprenien molt poc la llengua catalana.

En referència al material que vaig donar, era un text molt senzill que consistia en una lectura de temàtica una mica infantil i força fàcil de comprendre i que van llegir en veu alta; o, almenys, així m'ho pensava jo. Amb aquest material jo podria, en teoria, comprovar el seu nivell de lectura, el qual en la majoria dels casos va resultar ser força bo; és a dir, els nois i noies "pronunciaven" bé el català, i això em va animar, però després em vaig adonar que no entenien allò que llegien.

El pas següent va ser lliurar-los una fitxa per tal que l'omplissin amb un seguit d'informació que havien d'obtenir del petit text que havien llegit anteriorment.

Tot semblava senzill quan ho preparava, però va caldre que els expliqués les preguntes de la fitxa paraula per paraula perquè bona part del vocabulari i moltes preguntes no les comprenien. En aquells moment els alumnes ja mostraven força interès per la classe i van omplir tota la fitxa; però en dos casos no la van omplir, un d'ells per incomprensió de la llengua i l'altre per una actitud de passotisme. Finalment vaig recollir tots els treballs i els vaig adjuntar als annexos del treball.

Quan vaig marxar de l'aula, l'actitud dels alumnes no tenia res a veure a la de quan hi vaig entrar. Van tornar a xerrar pels colzes, però havien treballat, i la majoria fins i tot diria que estaven agraïts quan em van dir adéu. Jo estava cansadíssima.

No cal dir, malgrat tot, que valoro de forma molt positiva aquesta experiència que em va permetre conèixer la realitat que hi ha a l'aula d'acollida del nostre centre, i així he pogut entendre com deuen ser la resta d'aules d'aquests tipus.

2.5. El pas a l'aula ordinària.

Un cop els i les alumnes assoleixen unes capacitats bàsiques per poder-se desenvolupar fora de l'aula d'acollida es van incorporant gradualment a l'aula ordinària, al seu grup de referència. Però així com les seves necessitats estan ben cobertes a l'aula d'acollida, el pas a l'aula ordinària no és un camí fàcil. Un alumne nouvingut ho és considerat durant dos cursos acadèmics, això vol dir que hauria de poder seguir –potser amb adaptacions- qualsevol classe a la qual assisteixi durant aquest període.

Però la realitat és molt diferent:

a) Adaptar material per a un o dos alumnes de l'aula acaba desbordant la tasca diària ordinària que ha de fer el professorat.
b) Cada trimestre cal elaborar un PII (pla individual intensiu) als alumnes que cursen assignatures fora i dins de l'aula d'acollida. L'IES Torredembarra té informatitzats aquests PII, i el professorat es troba a la xarxa un model buit que ha d'omplir. Això exigeix una tasca acurada, que no tothom pot complir com voldria perquè el dia a dia ja dóna prou feina.
c) Sí que hi ha professorat que lliura dossiers adaptats als alumnes, o els fa una selecció del llibre de classe. Però si l'alumne/a no és prou autònom, difícilment pot rebre atenció individual en una classe amb 28 persones més.
d) L'aprenentatge d'aquests alumnes, d'un curs per altre, no pot ser progressiu, sobretot perquè és fàcil que canviïn de professor/a.
e) Potser dos cursos (i més si s'ha arribat quan el curs ja està començat) no siguin suficients per a tothom. El temps que es necessita per aprendre una llengua no és el mateix en cada persona. I si no dominen la llengua encara és més difícil seguir els continguts.
f) El més normal és que es repeteixi el curs que es cursa durant l'any d'arribada i que s'assisteixi a grups de reforç. I a partir d'aquí els alumnes nouvinguts ja s'han d'espavilar sols. La majoria -segons em va informar la tutora- no es treuen el graduat en ESO.

Personalment no em sento preparada per buscar solucions per millorar l'aprenentatge dels alumnes nouvinguts, però sí que puc constatar que és un punt que no està resolt. Potser si des de tots els Departaments, els professors/es que reben nouvinguts deixessin constància del nom d'aquests alumnes, i del material que han treballat, com ja fan alguns departaments, seria més fàcil que aprenguessin progressivament. A més, es podria tenir un llistat molt bàsic de material, i així, quan l'alumne/a nouvingut que s'ha incorporat a l'aula ordinària hagués passat pel "material previ" es podria anar incorporant també als continguts de classe. En fi, suposo que és un tema molt difícil de resoldre. I segur que se n'ha parlat molt i encara es continua fent. Esperem que es resolgui en un futur proper.

2.6. El company tutor

Un altre aspecte difícil és la integració dels "nous" a les aules. Ja és difícil per algú que arriba d'un altre poble; per exemple, jo recordo que a primer d'ESO hi havia alumnes de fora, de pobles d'aquí a la vora, i els que veníem junts de primària els miràvem amb una certa desconfiança, com si tinguéssim més dret que ells a estar a l'institut. No cal dir que aquesta percepció no va durar gaire ja que de seguida ens vam acostumar els uns als altres.

Però la sensació d'haver-se sentit "de fora" o "diferent" segur que existeix. L'institut també actua en aquest aspecte, i quan una persona arriba al centre des d'un altre país i no entén el català, se li busca un company de referència. És l'anomenat company-tutor/a. Des del curs 07-08 es porta a terme al centre l'adjudicació d'aquests companys que fan una mena de tasca d'apadrinament -sobretot lingüístic- als alumnes nouvinguts de la seva aula que no tenen com a primera llengua ni el català ni el castellà. Aquest company ha de ser un/a alumne responsable que tingui un caràcter afable i social i que estigui disposat a ajudar, sobretot fent tasques d'acompanyament pel centre i d'organització de les tasques i deures amb l'agenda. Aquests voluntaris acullen i acompanyen, amb una dedicació especial, els nouvinguts.

Actualment, encara no hi ha padrins lingüístics per a tots els alumnes que ho han necessitat, i sovint hi ha hagut voluntaris del mateix país d'origen que l'alumne que rep l'ajut, cosa que afavoreix només la integració entre "iguals" i no massa l'ús del català. A poc a poc caldrà anar pal·liant aquesta situació. La coordinadora LIC reuneix els voluntaris a hores de pati per saber amb quines dificultats s'han trobat, què els fa falta, com va el procés... i a final de curs el Director els lliura un diploma reconeixent-los la seva tasca.

A més, durant el curs 2008-09 també es va començar al centre una tasca molt agraïda: alumnes d'aquí ajuden a llegir alguns alumnes nouvinguts. Ho fan a l'aula d'acollida durant l'hora del menjador, un o dos dies a la setmana, durant mitja hora. La coordinadora LIC els deixa a punt el text que cadascú ha de fer llegir, i es distribuïen per parelles. A l'aula em comentaven que a final de curs fan un regalet a cada una de les seves "professores": durant l'hora de tutoria les alumnes voluntàries van a l'aula d'acollida i els fan un comiat molt emotiu.

De moment, doncs, tots els i les alumnes que han participat en aquests projectes han fet una bona tasca i n'estan molt orgullosos.

3. L'aspecte humà i social

3.1. Entrevistes als alumnes:

Aquesta part del treball de recerca va consistir en una feina de camp: vaig entrevistar alumnes de l'aula d'acollida, de procedència diversa, per poder observar de forma més personal quines eren les seves percepcions; i també per saber com evolucionava la seva integració en una societat molt diferent de la dels seus orígens. Les entrevistes també inclouen preguntes sobre el seu present i el seu futur.

Per a realitzar aquestes entrevistes vaig elaborar un model que em va fer de base comuna per a tots els entrevistats. I, a sobre del model base, vaig anar afegint preguntes derivades de les diferents respostes que els nois i noies m'anaven dient. Les preguntes bàsiques em van aportar informació sobre les dades personals de l'alumne com ara el nom, l'edat, i els seus orígens. La segona part de l'entrevista pretén analitzar els motius del canvi de país, conèixer l'estat de la família, o si han fet el reagrupament familiar... és a dir, inclou aspectes més personals; i també vaig intentar que m'expressessin les seves valoracions sobre els canvis viscuts.

Els alumnes eren de diferents nacionalitats: marroquina, romanesa, uruguaiana anglesa, d'Equador, de Perú, de la República Dominicana, d'Ucraïna, de Veneçuela, de Gàmbia i de Xina.

Tots ells tenien personalitats molt diverses i la seva impressió de l'aula d'acollida era molt diferent, alguns d'ells pensaven que era una mena de presó on els infravaloraven i altres (els més treballadors, segons la tutora) creien que era un lloc molt agradable on veritablement els ajudaven i integraven en una societat que sovint els rebutjava.

Tots els alumnes amb què he parlat cursen des de primer fins a quart d'ESO en les seves respectives aules ordinàries, però independentment del curs, tots tenien problemes amb el llenguatge per poder seguir les classes amb normalitat, principalment amb el català. Curiosament quan surten de l'aula d'acollida tothom els parla més en castellà que en català cosa que, evidentment, augmenta la seva confusió.

Aquestes van ser les conclusions principals que vaig poder extreure de les entrevistes:

- La majoria dels alumnes de l'aula d'acollida feia menys d'un any que vivien a Catalunya, hi havien vingut per qüestions econòmiques.
- Tots els nens i nenes es trobaven aquí amb els seus pares, i la majoria amb els seus germans.
- La major part d'ells es troben a gust al seu nou poble, principalment per l'ambient i pel comportament de la gent.
- A tots els agrada l'institut, principalment poder trobar-se amb els seus amics.
- Entre els alumnes de l'aula d'acollida hi ha bona relació però tendeixen a formar petits clans segons la seva nacionalitat.
- Tots consideren que el seu aprenentatge de la llengua catalana està sent fàcil i ho veuen com un cosa positiva i que els motiva a assistir a classe.
- En la pregunta sobre la utilitat de la seva estada en l'aula d'acollida hi ha una gran varietat d'opinions. Algú pensa que estar allí no els servirà per a res, que hi van a perdre el temps, però la majoria creuen que estar allí els ha permès aprendre el català, un idioma que per a ells és el seu vehicle de comunicació.
- L'última pregunta va ser la més dura per a mi: els vaig preguntar sobre el seu futur; tots em van contestar de manera molt positiva. Tots volien seguir estudiant i formar-se com a persones. Els que portaven més temps aquí i ens ajudaven a traduir, però, ja ho veien tot més difícil.

D'aquestes entrevistes també vaig fer lectures subjectives, com per exemple l'admiració que senten per seves mestres, en general els agraeixen molt tot el que els han ensenyat. Un altre aspecte que em va cridar l'atenció va ser que la majoria dels alumnes entrevistats no volien sortir de l'aula d'acollida, crec que allí es troben en el seu ambient, s'hi senten protegits; en canvi a l'aula ordinària se senten inferiors i indefensos.

També és molt interessant tot allò que m'anaven comentant entre pregunta i pregunta, ja que ens hi allargàvem molt, sobretot per entendre'ns. En aquest sentit agraeixo la col·laboració d'alguns companys que ja porten més temps aquí, que ens feien de traductors, i que també hi posaven cullerada quan els semblava.

Totes aquestes tasques es desenvolupen actualment des de les aules d'acollida. A l'aula comencen amb un nivell pràcticament zero i es van incorporant al seu grup classe a mesura que van adquirint el nivell llindar de la llengua, només amb garanties que pugin defensar-se. Un tant per cent molt reduït acabarà l'ESO amb èxit, però la majoria es quedaran en aquest nivell llindar el qual els permetrà, en el millor dels casos, accedir al món laboral o a un PQPI (que són plans d'estudi per aprendre un ofici).

3.2. Els Plans educatius d'entorn

Els Plans educatius d'entorn són plans que impliquen els centres educatius en diferents activitats de la seva zona, però només han tingut èxit en algunes poblacions. La informació la vaig obtenir a través de l'entrevista que vaig fer a l'assessora LIC de la nostra zona i tècnica del Pla d'entorn de l'ajuntament de Torredembarra. Ella és qui em va acabar de fer entendre la necessitat de vetllar per la integració de les persones.

El departament d'Ensenyament volia potenciar iniciatives d'integració i acolliment, i facilitar alhora l'emergència de nous projectes que donessin resposta integrada i comunitària a les necessitats educatives dels membres més joves de la nostra societat. Així, en el seu *Pla per a la Llengua i la Cohesió Social***,** incorporava els *Plans educatius d'entorn*, que havien de permetre *coordinar i dinamitzar l'acció educativa de tota una zona escolar.* Aquests plans partien del fet que en els darrers vint anys les estructures familiars han anat fent-se més inestables, i el treball s'ha fet també més insegur. Aquests canvis generen problemes d'exclusió social, i obliguen les institucions i les organitzacions socials i polítiques a incorporar modificacions estructurals en el seu funcionament.

El Plans Educatius d'Entorn exerceixen una pressió en l'àmbit social i en l'àmbit escolar que cada cop és més acusada mentre que sovint la mateixa societat no assumeix les responsabilitats educatives que li corresponen. Per aconseguir l'èxit educatiu cal tenir molt en compte que Educar no és només cosa de l'escola o de l'Institut. L'educació és una tasca comunitària. Com diu una tribu africana : " *Per educar un infant fa falta tota la tribu*".

Així doncs, cal un treball integrat i compartit entre tots els agents que incideixen en els processos educatius de la comunitat i dels individus que la integren, i els centres educatius hi tenen un paper destacat. A Torredembarra hi participen tots els centres de primària, el patronat Antoni Roig, el Casal

d'A vis, la Biblioteca municipal, l'Ajuntament, l'Escola de Música... Els dos instituts de secundària només hi participen en les activitats puntuals que fan referència al món cultural i que tenen com a punt final la publicació d'una revista i un emotiu acte de cloenda que l'Ajuntament organitza cap a finals del mes de maig. L'institut Torredembarra, a més, va començar el curs passat uns contactes amb les escoles de primària que consistien a explicar contes: els i les alumnes de 2n d'ESO van escriure i van explicar contes als alumnes de tots els centres de primària; i sembla que hi ha la intenció de continuar fent aquesta activitat.

4. Conclusions.

Personalment crec que el treball ha superat les meves expectatives. La part d'aquest treball que més coneixements m'ha aportat –i, per tant, més satisfacció personal- és que he pogut contraposar veritablement dues vessants o dues cares d'una moneda, i veure així els dèficits de les lleis que regulen aquest tema.

Llegint la llei es desprèn la idea -simplificada al màxim, això sí-, que tothom que arribi nou (vingui d'on vingui, parli el que parli, llegeixi o no, ric o pobre...) al cap de dos anys ha d'estar completament integrat; i, a més, ho ha d'haver fet en català. En canvi, la realitat és diferent, la feina que s'ha de fer és difícil i constant.

Les conclusions a què he pogut arribar amb el meu treball de recerca són:

1. Cal assegurar la continuïtat de les aules d'acollida les quals són una peça indispensable per a la integració dels immigrants que s'incorporen al sistema educatiu.
2. Caldria regular encara més el pas a l'aula ordinària, ja que en molts casos comporta un fracàs dels estudiants que no poden seguir les matèries.
3. Cal donar suport a la figura del company-tutor des de les tutories.
4. En els departaments es podria fer un seguiment durant el 2n curs d'arribada d'un alumne que ja s'incorpora a la seva classe. L'alumne encara es considera nouvingut segons la llei, però no tothom ho té en compte.
5. Els alumnes nouvinguts fan un grup entre ells, segons els llocs de procedència, la integració és molt difícil. I com més temps passa, sembla que encara ho és més i no a l'inrevés. Personalment penso que –deixant de banda alguns voluntaris que fan de padrins lingüístics- hem après a tolerar-nos dins l'institut, però no res més.

6. El gran nombre de nois i noies procedents de l'Amèrica Central i de Sud-amèrica no agafen la llengua catalana com a llengua de cohesió social. La gran majoria no l'empra mai, ni a classe, ni al pati, ni al carrer, ni –evidentment- a casa.
7. L'objectiu de l'alfabetització que pretén l'aula d'acollida s'aconsegueix, però tot i que s'hi ensenyi català, i en català, els alumnes acaben parlant castellà entre ells i també amb els autòctons. Alguns em deien que no entenien perquè no els ensenyaven a parlar com tothom. Potser incorporar-los a la matèria de Llengua catalana com a darrera matèria sigui una gran errada. Personalment opino que hauria de ser la primera matèria a la qual incorporar-los, per veure que la primera dificultat que han de vèncer és la de la llengua pròpia del lloc que han escollit per viure.

Malgrat les consideracions anteriors, algunes negatives, sense les aules d'acollida no vull ni pensar què hauria pogut passar als instituts. La tasca que hi fa el professorat és admirable. Si abans de començar aquest treball ja pensava que les aules d'acollida eren molt més que simples aules, ara puc ben dir que ho he comprovat.